

LJUBLJANA IN SLOVENIJA V OČEH INOZEMSKEGA POTNIKA LETA 1848

V revolucijskem letu 1848 je potoval skozi Slovenijo inozemski raziskovalec, zanimiv po svoji življenjski poti in še bolj zanimiv po opazkah, ki jih je zapisal o naših krajih.

To je bil prirodoslovec *Franz Wilhelm Junghuhn*. Rojen 1809 v Mansfeldu na Saksonskem, je študiral v Halleu in Berlinu medicino, botaniko in geologijo. Kot kirurg je vstopil v prusko armado. Zaradi dvoboja obsojen na 20 let zapora, je zbežal po 20 mesecih iz trdnjave Ehrenbreitstein v Alžir, kjer je dobil v tujski legiji mesto sanitetnega častnika. Ko je bil v neki bitki ranjen, je iz legije izstopil in postal l. 1835 sanitetni častnik v službi nizozemske vlade v Batavii v Indoneziji. V letih od 1839—1848 in od 1855—1864 je prepotoval in raziskoval notranjščino Jave in Sumatre. Leta 1855 je postal direktor za gojitev kininovca na Javi, a 1864 je umrl v Lembangu pri Bandungu.

Izsledke svojih raziskovanj je objavil v več delih: *Topographische u. naturwissenschaftliche Reisen durch Java (1845)*; *Die Battalländer auf Sumatra, 2 zv. (1847)*; *Java, seine Gestalt, Pflanzendecke u. sein innerer Bau, 4 zv. v holandščini (1850/54)*, 3 zv. v nemščini (1852/54); *Licht- und Schattenbilder aus den Binnenländern von Java (1854)*. Ker pa je tropsko podnebje resno zrahlalo njegovo zdravje, je dobil 6 let dopusta (1849/1855), ki jih je prebil na Nizozemskem, in sad vrnitve v Evropo je knjiga: *Rückreise von Java nach Europa mit der sogenannten englischen Überlandpost im September u. October 1848*, iz holandščine prevedena od J. K. Hasskarla (1852). Na tem potovanju se je srečal z našimi kraji.

Potoval je z dobrimi angleškimi ladjami iz Batavie preko Singapura, Ceylona in Adena do Suez, od tu pa po kopnem — ker kanala še ni bilo — do Kaira, in nato iz Aleksandrije s sijajno ladjo avstrijskega Lloyda v Trst. Na tej ladji je bilo le zelo malo potnikov, ker so jih vesti o marčni revoluciji prestrašile.

Po prihodu v Jadransko morje je pozdravil z užitkom hladnejši zrak, oblačno nebo in prvi dež. Gore v Dalmaciji so ga živo spominjale na podobne planine na Javi, istrska obala s Piranom in Koprom pa mu je po tipu pokrajine in hiš vzbudila vtis, da je v Evropi. Dne 29. oktobra 1848 se je ladja zasedrila v Trstu.

Kot ponosno pa prijazno označi sliko Trsta z njegovimi belimi hišami, palačami, cerkvami in samostani, ki se dvigajo v amfiteatralnem redu do citadele. Ker je bila ravno nedelja, prvič po 15 letih zopet sliši slovesno zvonjenje cerkva, ki ga zaziblje v sanje o letih mladosti. Iz te začaranosti ga zdrami prihod carinikov, ki pa so zelo vljudni in skromni in pripustijo celo nekaj zabojev cigar — uvoz v Avstrijo kot monopol strogo prepovedan —, ker je dokazal, da jih potrebuje sam. Tudi sanitarna inšpekcija je bila zadovoljna, da potniki niso prinesli kuge iz Egipta, temveč le cigare iz Manille, ki so bile — po njegovem mnenju — okusne.

Veliki Hotel national v 3 ali 4 nadstropjih je gostoljubno sprejel Junghuana. Cesarska pošta za Ljubljano je odšla vsak dan trikrat, ob 10., 5. in 9. uri in je za to potrebovala dvanajst ur. Vozna cena za potnika s 40 funti prtljage je znašala 7 gld 52 kr in za vsakih 100 funtov prtljage več 12 gld 40 kr (v avstrijskih goldinar-

jih; 8 avstrijskih goldinarjev je ustrezalo 10 holandskim). Iz Ljubljane v Salzburg je šla pošta le v torek in soboto ob 1. uri. Na železnici iz Trsta v Ljubljano so šele delali, iz Celja na Dunaj pa je bila že gotova.

Junghuhn je odpotoval 31. oktobra ob 10. uri. Iz serpentin na cesti je že videl zelene travnike, drevesa, ki so že kazala znamenja bližajoče se zime in več majhnih kamnolomov, kjer je nekaj delavcev delalo. Na Krasu, ki ga označuje kot pusto, so mu najbolj značilne doline, ki ga zopet spominjajo na podobne pojave na Javi. Ko se pokrajina spreminja, uživa ob pogledu na lepe vasi z dobrimi kamnitimi hišami, na hraste, na trsje, na češnje, na jablane in na šipek. Drugače tako stvarni opazovalec se tu tako razneži, da prosi čitatelja, naj upošteva, da po 15 letih zopet vidi te neme priče svoje mladosti, in resno zagotovi, da je to svidenje bilo največje veselje njegovega življenja. Kosil je v Razdrtem, Kosilo je bilo tako dobro, da bi lahko prekosilo marsikateri velik hotel kakšnega glavnega mesta. Prišli so potem skozi Postojno, a zaradi pomanjkanja časa in rahlega večurnega dežja niso mogli obiskati slavne Postojnske jame in še slavnjšega Cerkljskega jezera. Pol ure pred polnočjo so prišli v Ljubljano, kjer je ostal Junghuhn več dni.

Vsa okolica z rodovitnimi njivami, gozdnatimi hribi, gradovi in razvalinami in daljnimi snežnimi vrhovi, je bila zanj lepa in romantična. V Šiški pri Ljubljani je spoznal F. J. Schmidta, dobrega poznavalca žuželk, posebno kranjskih polžev, in lastnika odličnih zbirk, ki je bil takoj pripravljn upoznati Junghuana z značilnostmi mesta in dežele. (Sploh so bili z njim vsi brez izjeme prijazni v vseh predelih Avstrije, ki jih je prepotoval.) »Hoteli po vzorni snažnosti ne zaostajajo za nizozemskimi. Prebivalci so večinoma Slovani, ki nemško govorijo in slovansko mislijo, Kratkotrajna vrtoglavica po narodnih združitvah, ki je l. 1847 in 1848 dozdevno zagrabila narode, je zbudila tudi v mnogih prebivalcih Avstrije željo po narodni slovanski državi. Niti trohice simpatije za Nemčijo ni bilo pri njih opaziti.«

Ljubljano je Junghuhn zapustil 4. novembra ob 1. uri. Pot ga je peljala po Savski dolini, kjer zopet hvali lepoto pokrajine. Ponoči so prešli v snežnem metežu čez prelaze Karnskih Alp v Dravsko dolino. Opoldne so kosili v Spitalu. Po dolini reke Lieser so prišli v noči 5./6. novembra na prelaz čez Visoke Ture, kjer so obtičali v snegu in hudem mrazu. Dva meseca prej, v neznosni vročini v Batavii, si je Junghuhn želel sneg in led: oboje je sedaj imel v obilni meri, pa prehod je bil prehiter. Drugi dan so nadaljevali pot po dolini Salze in prišli zvečer v Mozartovo mesto Salzburg. Dne 9. novembra pa je Junghuhn zapustil Salzburg za Monako, kjer konča svoj potopis, kajti tu so se začele železnice — prva, ki jo je videl — in bil je v sredi že tako poznane Evrope.

Junghuhn je v prvi vrsti geolog in botanik, vendar ima odprto oko tudi za prebivalce dežel, ki so predmet njegovega študija in tista drobna opazovanja iz kulturnega, gospodarskega in političnega življenja niso brez zanimivosti.

Dr. Melita Pivec-Stelè